

Research Article/Araştırma Makalesi

Türk Dünyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu Çıkmazı

Tax-Democracy Relationship in the Turkic World: The Montesquieu Paradox Dilemma

Emin Ahmet KAPLAN¹, Rana DAYIOĞLU ERUL²

Öz

Vergilendirme ve demokrasi ilişkisi, vergi sistemlerinin ve vergi politikalarının oluşumunu etkilediğinden, tarih boyunca önemli yer edinmiştir. Ülkelerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi ile demokrasi düzeyi etkileşim halinde olup bu etkileşim çerçevesinde vergi politikaları da değişiklik göstermekte; bu bakımdan vergilendirme ve demokrasi ilişkisinin incelenmesi önem taşımaktadır. Bu çalışmada, vergi yükünün demokrasiyi belirli bir düzeye kadar artırdığı, bir eşikten sonra ise azalttığı varsayımına dayanan Montesquieu paradoksunun sınanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, benzer toplumsal, kültürel ve coğrafi özelliklere sahip seçilmiş Türk dünyası ülkeleri için Montesquieu paradoksu sınanmıştır. Sonuç olarak Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan için Montesquieu paradoksu doğrulanmış; Türkiye ve Azerbaycan için ise Montesquieu paradoksu çıkmazı ortaya çıkmıştır.

Jel Kodları: K34

Anahtar Kelimeler: Vergilendirme, demokrasi, Montesquieu paradoksu, vergi-demokrasi ilişkisi, Türk dünyası

Abstract

The relationship between taxation and democracy has taken an important place throughout history as it affects the formation of tax systems and tax policies. The socioeconomic development level of the countries and the level of democracy are in interaction, and tax policies also vary within the framework of this interaction; in this respect, it is important to examine the relationship between taxation and democracy. It is aimed to test the Montesquieu paradox based on the assumption that the tax burden increases democracy to a certain level and decreases it after a threshold. Accordingly, the Montesquieu paradox has been tested for selected Turkish world countries with similar social, cultural and geographical characteristics. As a result, the Montesquieu paradox was confirmed for Kazakhstan, Kyrgyzstan and Uzbekistan; the Montesquieu paradox dilemma has emerged for Turkey and Azerbaijan.

Jel Codes: K34

Keywords: Taxation, Democracy, The Montesquieu paradox, Tax-Democracy Relationship, The Turkic World

¹ Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, eminahmet@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4808-8529

² Dr. Öğretim Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü, ranadayioglu@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9073-6430

1. Giriş

Gelişmişlik dñzeyi ile demokrasi arasındaki ilişki ve bunun vergilendirme sñrecine olan etkisi açısından bakıldığında, tarihte ilk demokrasi mñcadelelerinin, iktidarların vergilendirme yetkilerinin sınırlandırılmasına ilişkin olarak ortaya çıktığı gñrñlmektedir. Bu bakımdan, demokrasinin gelişiminde vergilendirme konusunun önemli etkileri bulunmaktadır.

ñlkelerin gelişim dñzeyi ile demokratikleşme dñzeyi, birbiriyle etkileşim gñstermekte, bu artış sonucunda sosyal, kñltñrel, hukuki, siyasi ve ekonomik anlamda pek çok gelişme yaşanmakta ve bu gelişmelere paralel olarak vergi politikalarında da değişimler meydana gelmektedir. Demokratikleřen bir ÷lkede bireyler, aldıkları hizmetin bilinciyle daha yñksek bir vergi ödeme istekliliğine kavuşabildiği gibi, vatandaşların vergilerini dñzenli olarak ödemesiyle birlikte sosyoekonomik gelişmişlik dñzeyinin artışı ve bñylelikle demokratikleşme de hızlanabilmektedir.

Vatandaşların vergi ödeme istekliliğinin, aldıkları hizmet dñzeyine ilişkin algılarından önemli ölçñde etkilendiği hususu gñz önñnde bulundurulduğunda, seçimle iç başına gelen ve vatandaşların talep ettikleri hizmetleri sunmaya eğilimli olan yñneticilerin, demokratik rejim altında kullandıkları vergilendirme yetkisinin, daha yñksek vergi gelirini beraberinde getireceği dñřñnñlebilir. Diđer taraftan, vatandaşların, aldıkları hizmetlerin değeri ile ödedikleri vergilerin maliyetini hiçbir zaman tam olarak bilemeyecekleri hususu değerlendirildiğinde, önemli olanın, vatandaşın sağladığı faydadan ziyade devletin vergi toplama yetisi/gñcñ olduğu dñřñncesi ön plana çıkabilmekte; bu bakımdan ÷lkenin yñnetim biçimi de vergilendirme ile yakından ilişkili olmaktadır.

Bahsedilen nedenlerle, vergilendirme ve demokrasi ilişkisi incelenirken; toplumun ve yñneticilerin vergilendirmeye bakışı, devletin vergi toplarken, vatandaşların vergi öderken temel aldığı yaklaşımlar gibi hususların -toplumlar, ÷lkeler ve coğrafyalar arasında farklılık taşıdığı da dikkate alınarak- değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu bakımdan çalışmada, toplumsal, kñltñrel, ekonomik ve coğrafi özellikler nedeniyle benzerlik taşıyan Türk dñnyasından seçilmiş ÷lkeler bazında vergilendirme ve demokrasi ilişkisinin araştırılması amaç edinilmiştir.

Çalışmada, vergi ve demokrasi ilişkisinin, Montesquieu paradoksu çerçevesinde analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Montesquieu paradoksu, vergilendirme ile demokrasi arasındaki ilişkiyi araştırmakta; ayrıca sosyoekonomik gelişimin de demokrasi üzerindeki etkisini incelemektedir. Bu doğrultuda öncelikle Montesquieu paradoksunun temel önermeleri, vergi-demokrasi ilişkisi bağlamında incelenecek, bu aşamadan sonra ise yapılacak olan analizin değişkenlerini belirlemek amacıyla demokrasinin belirleyicileri ele alınacak ve vergi ve demokrasi ilişkisi, seçilmiş ÷lke grubu için niceliksel olarak ortaya konularak değerlendirilecektir.

2. Vergi ve Demokrasi: Montesquieu Paradoksu

Vergi, genel olarak bireyler tarafından gönüllñ olarak karşılanmayan bir olgu olup çeşitli şekillerde dirençle karşılanabilmekte, hñkñmetler vergi artışına yñnelik politikalar izlediklerinde vatandaşlar bu artışlara tepki gñstermektedir. Bu tepkileri azaltabilecek veya

durdurabilecek tek sistem ise demokrasidir; ancak demokrasinin daha yksek bir vergi ykku ile bağlantılı olup olmadığı veya hkümetin sunduğu hizmetlere gcre daha yksek vergi ykknun oluşup olmadığı hususları konusunda farklı grrşler bulunmaktadır (Ross, 2004: 234).

Vergilendirme ve demokrasi arasındaki ilişkiye ynelik grrşlere en onemli katkı, Montesquieu'nun 1748 yılında yayınlanan eseri ile sağlanmıştır. Montesquieu'nun bu eserinde yer alan "verginin tahsili ile devlet gelirlerinin okluğunun ozgurlukle olan ilgisi üzerine" başlıklı on uncncu kitapta vergilerin sosyolojik boyutu üzerinde durulmuştur.

Montesquieu'ya gcre devlet gelirini tespit ederken hem devletin hem de vatandaşların ihtiyaçları gcz onnde bulundurulmalı, devlet olağanın dışındaki ihtiyaçları için milleti gerçek ihtiyaçlarından yoksun bırakmamalı, gelirini milletin verebileceği şeye gcre değil, vermesi gerektiği şeye gcre dzenlemelidir (Montesquieu, 1998: 303-304). Nitekim genel olarak vergiler aşırı değilse ve halkın ihtiyaçları gideriliyorsa haksızlık ortaya çıkmayacak; bu şekilde devlet, kendi gelirini vatandaşların gelirine gcre ayarlarsa halkın huzuru zamanla devletin gelirinin artmasını da beraberinde getirecektir (Montesquieu, 1998: 308). Dolayısıyla Montesquieu'ya gcre demokrasi, ancak iyi kurum ve vatandaşların varlığı halinde iyi şekilde işlemektedir (Aybar, Selim & Arslan, 2020: 244).

Montesquieu'ye gcre genel kural olarak, vatandaşlar ne kadar ozgur olursa vergiler de o oranda artırılabilecek, kolelik ne kadar artarsa vergileri hafifletmek de o kadar zorunlu bir hal alacaktır (Montesquieu, 1998: 312). Dolayısıyla cumhuriyet idarelerinin oğunda, vatandaşların vergilerini gcnullu olarak odemesi dolayısıyla vergileri artırmak mcmkündür (Montesquieu, 1998: 313).

Demokratik ynetimlerde vatandaşlar odedikleri vergilerin daha kaliteli kamu hizmeti ve daha yksek ozgurluk dzeyi olarak kendilerine geri dnduğune inandıkları için sisteme sadakat gstermektedir (Turedi & Topal, 2016: 68). Buna karşılık, zorlayıcı ynetim biçimlerinde, aşırı olan koleliği daha da artırmak imkansız olduğundan vergileri artırmak da mcmkn olmadığından, bu tur ynetimlerde vergilerin ok hafif olması gerekmektedir (Montesquieu, 1998: 311-314). Diğer bir ifadeyle ılımlı devletlerde vatandaşlar ağır vergilerin karşılığı olarak ozgurluk elde ederken, despot devletlerde vatandaşlar daha dşuk vergiler karşılığında ozgurluktan feragat etmektedir (Tabar & Karaş, 2021: 258).

Montesquieu'nun dşuncelerini paradoks haline getiren olgu, genel kanı olan "yksek vergiler, bireysel ozgurlukleri azaltır" yaklaşımının tersini savunması olup Montesquieu; vergiler belli bir eşiğe kadar artırıldığında, ozgurlukler de artıyorsa ve ayrıca ekonomik, sosyal ve beşeri gelişme de sağlanıyorsa demokrasinin artacağını belirtmiştir (Omercioğlu, 2018: 229). Bu hususun altındaki dşune ise vergiler arttığında devletin sunacağı kamu hizmetlerinin vatandaşların ihtiyaçlarını daha ok karşılayacak olması ve bcylelikle demokrasinin artmasıdır. Ancak, Montesquieu'ya gcre ozgurlukler ve vergileme arasında var olan bu pozitif ilişki, belirli bir eşiğten sonra negatife dcnmekte; diğer bir ifadeyle belli bir eşiğe kadar ozgurlukler arttıca vergiler de artmakta, ancak bu eşiğten sonra aşırı artan vergiler, ozgurlukleri azaltmaktadır (Barılları & Brand, 2009: 135'ten aktaran Omercioğlu, 2018: 36-37).

Montesquieu'nun dşunceleri, Huntington tarafından da desteklenmektedir. Huntington'a gcre vergilendirme dzeyi ne kadar dşuk olursa halkın temsil talebinde bulunma nedeni de o kadar dşuk olmaktadır (Huntington, 1991: 65).

2. Vergi-Demokrasi İlişkisi

2.1. Demokrasinin Belirleyicileri

Kamu hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için düzenli bir vergi sisteminin kurulması, demokratik rejimin düzgün işleyebilmesi için gerekli koşullardan biri olup (Çağan, 1980: 130) demokratik yönetimlerde seçmenler, kamu hizmetlerinin en iyi kaliteye sahip olacağı düşüncesiyle yüksek düzeyde vergi ödemeye razıdır (Mutascu, 2011: 347). Bu bakımdan vergilendirme düzeyinin genişlemesi ve yükselmesi, hükümetin kalitesini artırarak demokrasi düzeyi artışını da beraberinde getirmektedir (Altunbaş & Thornton, 2011: 3).

Güçlü demokratik kuralların geçerli olduğu ölkelerde vergi mükellefleri, kamu hizmetlerinden en iyi düzeyde fayda sağlayacaklarını düşündüklerinde vergi ödeme istekleri artmakta; demokrasiden ve demokratik yönetimden memnuniyet düzeyi, daha yüksek bir vergi ahlakını, böylelikle daha yüksek vergi uyum düzeyini beraberinde getirmektedir (Frey & Torgler, 2007: 144). Bu doğrultuda, Acemoğlu vd. (2013), demokrasinin uzun vadede vergi gelirleri üzerinde önemli etkisi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bazı çalışmalar ise doğrudan siyasi katılıma olanak sağlayan yönetimlerin daha az vergi kaçakçılığına ve vergi ödeme konusunda daha yüksek iç motivasyona olanak sağladığını göstermektedir (Pommerehne & Weck-Hannemann, 1996; Feld & Frey, 2002; Torgler, Schaltegger & Schaffner, 2003; Torgler, 2005). Acemoğlu & Robinson (2005) ve Bates & Lien (1985) ise vergilendirme ve demokrasi arasında çift yönlü bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Hükümetler, vatandaşlara neyin yararlı olacağından ziyade onların istediği hizmetleri sunmayı tercih edebildiğinden, seçmenlerin büyük ölçüde bilgisiz olması ancak rasyonel bir biçimde yalnızca kendi çıkarlarıyla ilgilenmeleri nedeniyle demokrasinin vergileme ile ilişkisi konusunda bir ikileme neden olabilmektedir (Steinmo, 1993: 193). Vatandaşlar kamu hizmetleri karşısında aldıkları faydalardan büyük oranda habersiz olduklarından, ödedikleri vergilerin maliyetini çok büyük olarak görmekte ve vergilerinin faydalı alanlara yöneltilmediği düşüncesiyle vergiye karşı direnç gösterebilmektedir (Steinmo, 1993: 194). Bu bakımdan, vergilendirme ile demokrasi arasında aynı yönlü ilişki olduğunun aksine, bu ilişkinin olmadığını veya negatif olduğunu öne süren çalışmalar da mevcuttur (McGuire & Olson, 1996; Cheibub, 1998; Timmons, 2010).

Montesquieu; demokrasinin vergiler ile ilişkisine ek olarak, özgürlüklerin de artması ve ekonomik, sosyal ve beşerî gelişmenin de sağlanması durumunda demokrasinin artacağı hususu üzerinde durmuştur. Demokrasinin, iktisadi ve sosyal kalkınma gibi toplumsal koşullar çerçevesinde geliştiğini iddia eden modernleşme kuramı ve yapısalcı kurama göre de demokrasinin ortaya çıkışında ve gelişiminde ekonomik ve sosyal kalkınma birinci derecede önemlidir ve demokrasi ile sosyoekonomik gelişme arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Afşar & Atgür, 2019: 1210). Ekonomik gelişme ve modernleşme, politik katılımı güçlendirerek demokrasi için gereken sosyal ve kültürel koşulların oluşumunu kolaylaştırmakta ve demokrasiye geçişi/demokrasinin gelişimini hızlandırmaktadır (Inglehart & Welzel, 2009: 33). Bu bakımdan sosyal gelişme, ekonomik gelişme ve demokrasinin gelişimi birbiriyle etkileşim halinde olup sosyoekonomik gelişmişlik düzeyinin demokrasi ile ilişkisinin incelenmesi bu bağlamda önem taşımaktadır.

Bazı çalışmalar; kalkınma veya sosyoekonomik gelişmişlik ile demokrasi arasında pozitif ilişki olduğunu tespit etmiştir (Lipset, 1959; Lipset, 1960; Cutright, 1963; Huntington, 1991; Inglehart & Wenzel, 2009). Afşar & Atgür (2019) ise demokratikleşme düzeyi ile sosyoekonomik gelişme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisinin var olduğunu göstermiştir.

Bu çalışmaların aksine, bir ülkenin ekonomisi ne kadar büyük ve güçlü ve o ülke ne kadar modern ve kültürel gelişmişliği yüksek ise demokrasi düzeyinin de o kadar gelişmiş olacağı görüşünü eleştiren çalışmalar da bulunmaktadır (O'Donnell, 1973). Buna ek olarak Bauer (1981), az gelişmiş (dolayısıyla demokrasi düzeyinin ve yönetim gücünün zayıf olduğu) ülkelerde bile ekonomik gelişmenin, bu ülkelerin pek çok özelliğine bağlı olarak değiştiği düşüncesini savunmuş ve sosyal ve ekonomik gelişme ile kalkınma arasındaki doğru orantılı ilişkiyi eleştirmiştir.

Ekonomik büyüme ile demokrasi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar da mevcuttur. Buna göre; Haan & Siermann (1996) sivil ve siyasi özgürlüklerin eksikliğinin ekonomik büyüme ile negatif ilişki içinde olduğunu, Kriekhaus (2006) demokrasinin Latin Amerika ve Asya'da ekonomik büyümeyi kısıtlarken Afrika'da ekonomik büyümeyi kolaylaştırdığını, Im (2011) Kore için demokrasi kalitesindeki gelişmelerin ekonomik büyümeyi sürdürebilir bir şekilde etkilediğini, Heshmati & Kim (2017) ise demokrasinin ekonomik büyüme üzerinde güçlü bir pozitif etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

2.2. Vergi-Demokrasi İlişisine Yönelik Literatür

Çalışmanın bu bölümünde, çalışmada esas araştırılmak istenen konu olması gerekçesiyle yalnızca vergilendirme ve demokrasi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara yer verilecek olup bu çalışmalar; dönem, yöntem ve bulgular gibi ayrıntılara yer verilerek incelenecektir.

Cheibub (1998), 108 ülkede rejim türleri ile vergilendirme arasındaki ilişkiyi, 1970-1990 dönemi itibarıyla demokratik rejimlerin diktatörlük rejimlerine kıyasla vergi toplama düzeyi çerçevesinde incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre, toplanan vergi düzeyine ilişkin olarak ülkeler arasında gözlemlenen farklılıkların, rejim farklılığından kaynaklanmadığı ifade edilmiştir.

Feld & Frey (2002), idare ile mükellef arasındaki ilişkiyi, 26 İsviçre kantonunda anket yöntemi ile yaptıkları çalışmada, kantonlardaki kurumsal farklılıklar açısından ele alarak incelemiştir. Bu analiz, idare ile mükellef arasındaki psikolojik sözleşme ne kadar güçlüyse o kadar yüksek caydırıcılık oranını da beraberinde getireceğinden, psikolojik sözleşmenin varlığı dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Bulgulara göre, İsviçre'de idare ile mükellef arasında örtülü bir psikolojik sözleşme olduğu tespit edilmiştir. Siyasi katılım hakları ne kadar geliştirilirse bu sözleşme o kadar önemli olmakta ve vergi ahlakı da o kadar yüksek olmaktadır.

Acemoğlu vd. (2013) çalışmalarında vergiler ile demokrasi arasındaki ilişkiyi, 184 ülke için, eşitsizliği de dikkate alarak incelemiştir. Bulgulara göre, demokratikleşmenin vergi gelirleri üzerinde %16'lık bir artış meydana getirdiği tespit edilmiş; ancak, demokrasinin gelir eşitsizliği üzerinde güçlü bir etkisi bulunmadığı ifade edilmiştir.

Ross (2004), 1971-1997 döneminde 113 ülke için gerçekleştirdiği analizinde, vergilendirme ve temsiliyet arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Analiz sonucunda, vatandaşların aldıkları hizmetlerin

Kaplan, E. A. & Dayiođlu Erul, R. (2023). Türk Dñnyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu Çıkamaz. *Fiscoeconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

karşılığı düzeyinde vergi ödemeye istekli oldukları ve vergiler arttıkça daha yüksek düzeyde demokrasi talebinde buldukları belirtilmiştir.

Torgler (2005), doğrudan demokrasi ve vergi ahlakı arasındaki ilişkiyi İsviçre için araştırmıştır. Araştırma sonucunda, doğrudan demokratik hakların vergi ahlakı üzerinde anlamlı pozitif etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Zenginobuz vd. (2010), yaptıkları anket çalışmasıyla Türkiye'deki 2.400 vatandaşın vergi, temsiliyet ve demokrasiye yönelik algılarını ölçmüşler ve vatandaşların ÷lke yönetiminde söz sahibi olma hakkı ile vergi ödemeyi birbirine bağlantılı iki unsur olarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir.

Mutascu (2011), 2002-2008 dönemi için 51 ÷lkeye ait veriyle vergi-demokrasi ilişkisini analiz etmiş; siyasi rejim güçlü bir demokratik veya tam tersine güçlü bir otokratik yönetim ise mükelleflerin büyük bir olumsuz tepkisi ile karşılaşmadan vergilerin önemli bir artışının mümkün olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Profeta, Puglisi & Scabrosetti (2013), Güneydoğu Asya, Latin Amerika ve Avrupa Birliği olmak üzere üç coğrafi bölge ayırımına giderek 1990-2005 dönemi için yaptıkları analizlerinde, demokrasi kavramını, karmaşık bir kavram olması gerekçesiyle demokratik kurumların politik gücü ve sivil özgürlüklerin korunması şeklinde iki değişken kullanarak ölçmüşlerdir. Sonuç olarak; birinci modelde vergilendirme ile demokrasi değişkenleri arasında korelasyon bulunurken, ikinci modelde bu değişkenler arasında genel olarak anlamlı bir korelasyon gör÷lemediği, yalnızca dolaysız vergiler ile demokrasi endeksleri arasında pozitif korelasyon gör÷ldüğu belirtilmiştir.

Baskaran (2014), 1981-2008 dönemini ele alarak 122 ÷lke verileri üzerinden yaptığı çalışmasında, katma değer vergisini ve özerk kuruluşların gelirlerini kullanarak verginin demokrasi üzerindeki etkisini ampirik olarak incelemiş ve gelirlerin demokrasi/demokratikleşme üzerinde olumlu etkisi olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Balamatsias (2016), 1993-2012 periyodunda 74 ÷lke için vergilendirme ve demokrasi ilişkisini analiz etmiştir. Elde edilen bulgular demokrasinin, özellikle doğrudan vergilendirme üzerinde önemli düzeyde pozitif etkisi olduğunu göstermekte olup ayrıca vergi oranı ve dolaylı vergilendirmede de olumlu etkisi olduğu belirtilmektedir.

Türedi & Topal (2016), vergilendirme ve demokrasi arasındaki ilişkiyi 2006-2012 dönemini kapsayacak şekilde 60 ÷lkeyi ele alarak incelemişlerdir. Analiz sonucunda vergilendirme ve demokrasi arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduğu tespit edilmiş; vergilendirme düzeyindeki artışın, hukukun üstünlüğüne, örgütlenme hakkına, ifade ve inanç özgürlüğüne katkı sağlayarak demokrasinin gelişiminde önemli rol oynadığı belirtilmiştir. Ayrıca demokratik hak ve özgürlüklerdeki ilerlemelerin de vatandaşlar ile devlet arasında uyumu güçlendirerek vergilendirme düzeyinin artmasını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kılıçer, Ay & Ataer (2016), demokratik değişim modeli olan katalaksi kavramı çerçevesinde vergi ve demokrasi ilişkisini OECD ÷lkeleri ve Türkiye için karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. Analizler sonucunda; demokrasi skorlarının tamamının, beyanname veren vergi mükellefi sayısının seçmen sayısına oranı arttıkça daha yüksek değerlere ulaştığı, dolayısıyla demokrasi

verileri ile dolaysız vergilere maruz kalan beyannameli mükellef sayısı arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ömercioğlu (2018), vergi ve demokrasi ilişkisini, Montesquieu paradoksu ile 36 ülke için incelemiştir. Çalışma sonucunda, vergi ile demokrasi arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu tespit edilmiş olup vergi yükünün artması demokrasi seviyesini bir düzeye kadar artırmaktadır. Vergilerin belli bir eşige kadar artırılabilceği savı da elde edilen %39,76 eşik değeri ile doğrulanmıştır. Buna ek olarak, özgürlükler artıyorsa ve ayrıca ekonomik, sosyal ve beşeri gelişme de sağlanıyorsa demokrasinin de arttığı ifade edilmiştir.

Andersson (2018), 1800'den 2012'ye kadar olan verileri kullanarak 31 ülkede demokratikleşmenin vergi gelirleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmanın sonuçları, demokrasinin kırsal ülkelerde emlak vergilerini düşürdüğünü, kentleşmiş devletlerde ise gelir vergilerini artırdığını ve tüketim vergilerini düşürdüğünü göstermektedir.

Şaşmaz (2019), demokratikleşme ve vergi gelirleri ilişkisini 32 OECD ülkesi için bootstrap panel nedensellik analizi yöntemi ile analiz etmiştir. Çalışmanın sonucunda; altı ülkede demokratikleşmeden vergi gelirlerine doğru, beş ülkede ise vergi gelirlerinden demokratikleşmeye doğru nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yalnızca Estonya'da demokratikleşme ile vergi gelirleri arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu belirtilmiştir.

Tabar & Karaş (2021), hem vergi yükünün hem de vergi yapısının demokrasi üzerindeki etkisini 37 OECD ülkesi için panel regresyon yöntemi ile araştırmıştır. Elde edilen bulgulara göre; vergi yükünün demokrasi üzerindeki etkisi pozitif bulunmuş, vergi türleri itibariyle ise dolaylı vergilerin demokrasi üzerindeki etkisi negatif bulunurken, dolaysız vergilerin etkisi ise pozitif bulunmuştur.

3. Vergi ve Demokrasi İlişkisinin Sınırı: Montesquieu Paradoksunun Sınanması

3.1. Örneklem Seçimi ve Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı; vergi yükünün ve sosyoekonomik faktörlerin demokrasiye etkisinin olup olmadığı, bu etkinin boyutu ve vergi yükünün artmasıyla demokrasi seviyesinin önce artıp belli bir eşikten sonra ise azalacağına ilişkin Montesquieu paradoksunun geçerli olup olmadığı; Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan için 2014:01-2020:01 aylık veriler³ olmak üzere regresyon analiziyle incelemektir.

³ İlgili değişkenler için veriler, enterpolasyon yöntemi ile yıllık gözlemden aylık gözleme dönüştürülerek elde edilmiştir.

Bu çerçevede aşağıdaki modeller tahmin edilecektir:

$$(Demokrasi Faktörleri)_t = \beta_0 + \beta_1 VY_t + u_t \quad (1)$$

$$(Demokrasi Faktörleri)_t = \alpha_0 + \alpha_1 VY_t + \alpha_2 VYK_t + u_t \quad (2)$$

$$(Demokrasi Faktörleri)_t = \phi_0 + \phi_1 VY_t + \phi_2 VY_t^2 + u_t \quad (3)$$

$$(Demokrasi Faktörleri)_t = \lambda_0 + \lambda_1 VY_t + \beta_{2,\dots,k} (Sosyo Ekonomik ve Ekonomik Faktörler) + u_t \quad (4)$$

Ampirik çalışmada bağımlı değişken olarak, bir ülkedeki demokrasi seviyesini belirlemek üzere, demokrasiyi temsil ettiği düşünülen üç farklı demokrasi faktörü (devlet etkinliği, hukuk&düzen ve şeffaflık) değişkenleri kullanılmıştır. VY vergi yükünü, VYK vergi yükü kukla değişkenini, VYK² vergi yükünün karesini ifade etmektedir. Sosyoekonomik faktörlerin göstergesi olan sosyal tolerans ve insani gelişmişlik endeksi ile ekonomik faktörlerin göstergesi olan gayri safi yurt içi hasıla değişkenleri de modelde yer almaktadır. İlgili değişkenlerden sosyal tolerans değişkeni, toplumların nüfus içindeki farklılıklara ne derece tolerans gösterdiğini ve bu farklılıklardan kaynaklanan gerilim düzeyini ölçer. Toplumsal ayrımcılık ve hoşgörüsüzlük, bir toplumda ciddi sorunlara yol açabilir ve bireyin fiili özgürlüklerinin önemli bir engelleyicisidir (Legatum Institute, 2017: 43). İlgili değişken Legatum Institute tarafından hazırlanan The Legatum Prosperity Index veri tabanından elde edilmiştir. İnsani gelişmişlik endeksi, sağlık, eğitim ve yaşam standardı olmak üzere üç boyutu kapsamaktadır. İlgili değişken United Nations Development Programme Human Development Index (HDI) veri tabanından, ekonomik faktörlerin göstergesi olan gayri safi yurt içi hasıla değişkeni Dünya Bankası veri tabanından, demokrasi faktörleri olarak devletin etkinliği, hukuk&düzen ve şeffaflık değişkenleri için veriler ise The Worldwide Governance Indicators (WGI) veri tabanından elde edilmiştir. Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan için vergi yükü ise Dünya Bankası veri tabanından faydalanarak (toplam vergi gelirleri/gayri safi yurt içi hasıla) tarafımızca hesaplanmıştır.

Vergi yükü eşığının belirlenmesinde kukla değişkenden faydalanılmıştır. Böylece ilgili kukla değişken, vergi yükü belirli bir seviyenin üstünde olanlar için 1, altında olanlar için 0 olacak şekilde oluşturulmuştur. İlgili kukla değişkeninin katsayısı istatistiksel olarak 0'dan farklı ve negatif ise vergi yükü belli bir eşığı geçtiğinde demokrasi seviyesinin düştüğü söylenebilir. Çalışmada vergi yükü eşığı olarak %15 değeri kullanılmıştır. Bu değer kullanılma nedeni ise örnekleme yer alan ülkelerin vergi yüklerinin ortalamasından ileri gelmektedir. Hesaplamalarda, vergi yükü bu eşığın üstünde olan ülkelere 1, eşit veya altında olanlara 0 değeri verilerek bahsedilen kukla değişken oluşturulmuştur. Ayrıca bu kukla değişkenin yerine, vergi yükü arttıkça demokrasi faktörlerinin ne hızla arttığını ya da azaldığını ortaya koyacak olan vergi yükünün karesi değişkeni de kullanılmıştır. Eğer vergi yükünün katsayısı istatistiksel olarak 0'dan yüksek yani pozitif çıkarsa, vergi yükünün karesinin katsayısı istatistiksel olarak 0'dan düşük yani negatif çıkarsa bu durum vergi yükü arttıkça demokrasideki artış hızının düştüğünü anlamına gelmektedir. Bu düşüş belli bir eşikten sonra vergi yükünün demokrasi faktörüne etkisini de düşürmeye başlayacak, böylece Montesquieu paradoksu doğrulanmış olacaktır.

Kaplan, E. A. & Dayiođlu Erul, R. (2023). Türk Dñnyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu ıkmazı. *Fiscaoconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

3.2. Bulgular ve Değerlendirme

Aşağıda Tablo 1’de, analizin Tñrkiye için bulguları yer almaktadır. Buna gñre 1. model sonuçları dikkate alındığında vergi yñkñ, her ù demokrasi faktñrñ için istatistiksel olarak yñzde 95 gñven seviyesinde anlamlıdır. 1. model için vergi yñkñndeki 1 puanlık artış demokrasi faktñrñnñ (devletin etkinliği) 4,88 puan, vergi yñkñndeki 1 puanlık artış demokrasi faktñrñnñ (hukuk&dñzen) 5,79 puan, vergi yñkñndeki 1 puanlık artış demokrasi faktñrñnñ (şeffaflık) 6,76 puan arttırmaktadır. İlgili modellerdeki katsayıların hepsinin pozitif olması, vergi yñkñnñ demokrasi faktñrleri ile doğru orantılı olarak arttığını ortaya çıkarmaktadır. Buna gñre Tñrkiye için vergi yñkñ arttıça demokrasi faktñrleri de artmaktadır. Ayrıca vergi yñkñ tek başına, devletin etkinliği modelindeki değişmenin yaklaşık %35’ini, hukukun ùstñnlñđñ modelindeki değişmenin yaklaşık %42’sini ve şeffaflık modelindeki değişmenin yaklaşık %65’ini açıklamaktadır.

Tablo 1: Türkiye için Demokrasi Faktörleri ve Vergi Yükü Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: DE	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değ.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	4.88 (0.00)	1.49 (0.13)	-9.48 (0.11)	2.92 (0.00)	0.99 (0.08)	-1.72 (0.00)
VYK		4.23 (0.00)				
VYKA			0.41 (0.02)			
ST				-0.46 (0.00)	-0.47 (0.00)	-0.27 (0.00)
GDP					0.81 (0.00)	1.50 (0.00)
HDI						-345.4(0.00)
C	-28.98 (0.01)	28.36 (0.09)	95.52 (0.06)	22.43 (0.01)	54.80 (0.00)	373.47 (0.00)
Düzeltilmiş R ²	0.35	0.4	0.38	0.78	0.83	0.95
F İstatistiği	40.02 (0.00)	24.67 (0.00)	22.83 (0.00)	127.66 (0.00)	114.32 (0.00)	317.96 (0.00)
Durbin-Watson	0.02	0.06	0.02	0.05	0.04	0.03
Bağımlı Değişken: HU	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değ.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	5.79 (0.00)	1.31 (0.32)	-12.52 (0.09)	3.97 (0.00)	2.90 (0.00)	-0.81 (0.11)
VYK		5.60 (0.00)				
VYKA			0.53 (0.01)			
ST				-0.43 (0.00)	-0.44 (0.00)	-0.15 (0.00)
GDP					0.45 (0.06)	1.39 (0.00)
HDI						-472.38 (0.00)
C	-55.08 (0.00)	20.87 (0.35)	103.69 (0.10)	-7.28 (0.52)	10.68 (0.42)	446.41 (0.00)
Düzeltilmiş R ²	0.42	0.49	0.47	0.73	0.74	0.93
F İstatistiği	52.75 (0.00)	35.61 (0.00)	32.12 (0.00)	96.71 (0.00)	67.76 (0.00)	225.16 (0.00)
Durbin-Watson	0.02	0.09	0.03	0.05	0.04	0.03
Bağımlı Değişken: SE	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değ.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	6.76 (0.00)	3.63 (0.00)	-5.52 (0.31)	5.52 (0.00)	4.71 (0.00)	1.89 (0.00)
VYK		3.91 (0.00)				
VYKA			0.35 (0.03)			
ST				-0.29 (0.00)	-0.30 (0.00)	-0.08 (0.00)
GDP					0.34 (0.07)	1.05 (0.00)
HDI						-359.60 (0.00)
C	-90.43 (0.00)	-37.35 (0.03)	16.09 (0.73)	-57.80 (0.00)	-44.25 (0.00)	287.46 (0.00)
Düzeltilmiş R ²	0.65	0.69	0.68	0.82	0.82	0.95
F İstatistiği	137.12 (0.00)	82.49 (0.00)	77.96 (0.00)	161.20 (0.00)	111.95 (0.00)	322.85 (0.00)
Durbin-Watson	0.02	0.09	0.03	0.05	0.04	0.03

White-Hinkley (HC1) heteroskedasticity consistent standard errors and covariance

Kaplan, E. A. & Dayiođlu Erul, R. (2023). Türk Dñnyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu ıkmazı. *Fiscaoconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

2. model sonuçlarında, devletin etkinliği, hukukun stñnlėđ ve şeffaflık modelleri için vergi yükü kukla değişkeni istatistiksel olarak anlamlı ve katsayı işareti ise pozitifdir. Bir başka deyişle yüzde 15'lik vergi yükü eşiği değişkeni demokrasi faktörlerini etkilemektedir. Böylece bu eşiikten sonra vergi yükü artışının demokrasi ile doğru orantılı artması, Türkiye için Montesquie paradoksuna ilişkin bir çelişki olarak dikkat çekmektedir.

3. model sonuçlarına göre ise vergi yükünün karesi değişkenine ait t oranı %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bir başka deyişle, vergi yükünün karesi değişkenleri demokrasi faktörlerini etkilemektedir. Bu durum vergi yükü arttıķa, demokrasi faktöründeki artış hızının da yükseldiğini ve bir eşiikten sonra demokrasi faktörüne etkisinin pozitif olacağını, diğer bir ifadeyle demokrasi faktörünü artırmaya başlayacağını göstermektedir. Böylece Türkiye için Montesquieu paradoksu ıkmazı ortaya çıkmaktadır.

Türkiye için sosyal tolerans değişkenine ait katsayı işareti tüm demokrasi faktörleri için negatif bulunmuştur. Böylece sosyal toleranstaki olası bir artış demokrasi faktörlerini azaltmaktadır. Ekonomi faktörleri ile demokrasi faktörleri arasında ise pozitif bir ilişki vardır.

Tablo 2: Azerbaycan için Demokrasi Faktörleri ve Vergi Yükü Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: DE	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değ.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	-1.09 (0.00)	-0.31 (0.21)	-8.33 (0.18)	-1.65 (0.00)	-1.65 (0.00)	-1.73 (0.00)
VYK		-1.46 (0.00)				
VYKA			0.26 (0.24)			
ST				1.22 (0.00)	1.28 (0.00)	1.30 (0.00)
GDP					0.05 (0.14)	0.06 (0.13)
HDI						-9.96 (0.51)
C	61.28 (0.00)	51.11 (0.00)	112.44 (0.01)	32.99 (0.00)	31.46 (0.00)	39.25 (0.00)
Düzeltilmiş R ²	0.29	0.36	0.29	0.96	0.96	0.96
F İstatistiği	31.04 (0.00)	21.24 (0.00)	15.99 (0.00)	776.26 (0.00)	545.63 (0.00)	405.31 (0.00)
Durbin-Watson	0.02	0.06	0.02	0.06	0.06	0.06
Bağımlı Değişken: HU	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değ.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	-0.21 (0.11)	1.29 (0.00)	-18.74(0.02)	-0.60 (0.00)	-0.61 (0.00)	-3.80 (0.00)
VYK		-2.82 (0.00)				
VYKA			0.65 (0.02)			
ST				0.84 (0.00)	1.09 (0.00)	2.12 (0.00)
GDP					0.25 (0.11)	0.37 (0.00)
HDI						-433.21 (0.00)
C	33.36 (0.00)	13.74 (0.00)	164.21 (0.00)	13.97 (0.00)	6.81 (0.28)	345.83 (0.00)
Düzeltilmiş R ²	0.00	0.26	0.05	0.30	0.35	0.72
F İstatistiği	0.85 (0.36)	13.91 (0.00)	2.78 (0.07)	16.26 (0.00)	13.82 (0.00)	48.01 (0.00)
Durbin-Watson	0.02	0.15	0.02	0.02	0.02	0.06
Bağımlı Değişken: SE	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değ.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	-0.12 (0.00)	0.08 (0.39)	-5.43 (0.00)	-0.05 (0.14)	-0.05 (0.00)	-0.18 (0.00)
VYK		-0.38 (0.04)				
VYKA			0.19 (0.00)			
ST				-0.16 (0.00)	0.04 (0.07)	0.08 (0.00)
GDP					0.20 (0.00)	0.21 (0.00)
HDI						-17.08 (0.00)
C	8.61 (0.00)	5.97 (0.00)	46.11 (0.00)	12.41 (0.00)	6.65 (0.00)	20.02 (0.00)
Düzeltilmiş R ²	0.05	0.13	0.13	0.27	0.93	0.94
F İstatistiği	5.15 (0.03)	6.37 (0.00)	6.51 (0.00)	13.21 (0.00)	332.35 (0.00)	293.14 (0.00)
Durbin-Watson	0.03	0.06	0.03	0.03	0.03	0.05

White-Hinkley (HC1) heteroskedasticity consistent standard errors and covariance

Tablo 2’de Azerbaycan için bulgular yer almaktadır. 1. model sonuçları dikkate alındığında vergi yükü, devletin etkinliği ve şeffaflık modelleri için istatistiksel olarak %5 düzeyinde

Kaplan, E. A. & Dayiođlu Erul, R. (2023). Türk Dñnyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu ıkmazı. *Fiscaoconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

anlamlıdır. Vergi y¼k¼ndeki 1 puanlık artış demokrasi fakt¼r¼n¼ (devletin etkinliği) 1,09 puan, vergi y¼k¼ndeki 1 puanlık artış demokrasi fakt¼r¼n¼ (şeffaflık) 0,12 puan azaltmaktadır. İlgili modellerdeki katsayıların hepsinin negatif olması, vergi y¼k¼n¼n demokrasi fakt¼r¼leri ile ters orantılı olarak değiştiğini ortaya çıkarmakta olup Azerbaycan için vergi y¼k¼ arttıkça demokrasi fakt¼r¼leri azalmaktadır. Ayrıca vergi y¼k¼ tek başına, devletin etkinliği modelindeki değişmenin yaklaşık %29'unu ve şeffaflık modelindeki değişmenin yaklaşık %5'ini açıklamaktadır.

2. model sonuçlarına g¼re devletin etkinliği, hukukun ¼st¼nl¼đ¼ ve şeffaflık modelleri için vergi y¼k¼ kukla değişkeni istatistiksel olarak anlamlı ve katsayı işareti ise negatiftir. Bir başka deyişle y¼zde 15'lik vergi y¼k¼ eşiği değişkeni demokrasi fakt¼r¼lerini etkilemektedir. B¼ylece bu eşiğten sonra vergi y¼k¼ artışının demokrasi ile ters orantılı artması, Azerbaycan için Montesquie paradoksuna ilişkin bir çelişki olarak dikkat çekmektedir.

3. model sonuçları dikkate alındığında hukukun ¼st¼nl¼đ¼ ve şeffaflık modelleri için vergi y¼k¼n¼n karesi değişkenine ait t oranı anlamlıdır. Bir başka deyişle, vergi y¼k¼n¼n karesi değişkenleri demokrasi fakt¼r¼lerini etkilemektedir. Bu durum vergi y¼k¼ arttıkça, demokrasideki artış hızının y¼kseldiđini ve bir eşiğten sonra demokrasi fakt¼r¼ne etkisinin pozitif olacağını, yani demokrasi fakt¼r¼n¼ artırmaya başlayacağını g¼stermektedir. B¼ylece Azerbaycan için Montesquieu paradoksu ıkmazı ortaya çıkmaktadır.

Azerbaycan için sosyal tolerans değişkenine ait katsayı işareti, şeffaflık bağımlı değişkeni d¼rd¼nc¼ model dışında t¼m demokrasi fakt¼r¼leri için pozitif bulunmuştur. B¼ylece sosyal toleranstaki olası bir artış demokrasi fakt¼r¼lerini arttırmaktadır. Ekonomi fakt¼r¼leri ile demokrasi fakt¼r¼leri arasında da pozitif bir ilişki vardır.

Tablo 3: Kazakistan için Demokrasi Faktörleri ve Vergi Yükü Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: DE	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değ.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	1.57 (0.00)	-0.98 (0.01)	29.03 (0.00)	-0.11 (0.22)	-0.09 (0.57)	0.40 (0.21)
VYK		6.15 (0.00)				
VYKA			-1.20 (0.00)			
ST				0.80 (0.00)	0.80 (0.00)	0.96 (0.00)
GDP					3.41 (0.92)	77.09 (0.16)
HDI						91.92 (0.08)
C	36.30 (0.00)	61.32 (0.00)	-119.25 (0.00)	36.82 (0.00)	31.44 (0.58)	-164.53 (0.19)
Düzeltilmiş R ²	0.26	0.57	0.57	0.94	0.94	0.94
F İstatistiği	26.75 (0.00)	48.69 (0.00)	48.84 (0.00)	533.83 (0.00)	350.90 (0.00)	272.78 (0.00)
Durbin-Watson	0.01	0.26	0.06	0.04	0.04	0.04
Bağımlı Değişken: HU	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değ.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	-1.00 (0.00)	-1.46 (0.00)	6.77 (0.00)	-1.27 (0.00)	-1.22 (0.00)	-1.09 (0.00)
VYK		1.09 (0.00)				
VYKA			-0.34 (0.00)			
ST				0.13 (0.00)	0.13 (0.00)	0.17 (0.03)
GDP					10.11 (0.71)	29.72 (0.48)
HDI						24.48 (0.57)
C	47.88 (0.00)	52.33 (0.00)	3.84 (0.61)	47.96 (0.00)	32.04 (0.45)	-20.14 (0.84)
Düzeltilmiş R ²	0.60	0.65	0.73	0.69	0.68	0.68
F İstatistiği	108.58 (0.00)	67.36 (0.00)	99.67 (0.00)	80.08 (0.00)	52.82 (0.00)	39.24 (0.00)
Durbin-Watson	0.04	0.10	0.09	0.06	0.06	0.06
Bağımlı Değişken: SE	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değ.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	0.03 (0.67)	-0.20 (0.09)	0.34 (0.77)	-0.07 (0.35)	0.49 (0.00)	0.10 (0.63)
VYK		0.57 (0.06)				
VYKA			-0.01 (0.78)			
ST				0.05 (0.04)	0.08 (0.00)	-0.04 (0.59)
GDP					128.00 (0.00)	69.59 (0.03)
HDI						-72.88 (0.08)
C	14.22 (0.00)	16.54 (0.00)	12.47 (0.08)	14.25 (0.00)	-187.43 (0.00)	-32.06 (0.70)
Düzeltilmiş R ²	-0.01	0.02	-0.03	0.02	0.39	0.41
F İstatistiği	0.14 (0.71)	1.66 (0.20)	0.09 (0.91)	1.63 (0.20)	16.29 (0.00)	13.56 (0.00)
Durbin-Watson	0.03	0.04	0.03	0.03	0.05	0.05

White-Hinkley (HC1) heteroskedasticity consistent standard errors and covariance

Tablo 3'te Kazakistan için bulgular yer almaktadır. 1. model sonuçları dikkate alındığında vergi yükü, devletin etkinliği ve hukukun üstünlüğü modelleri için istatistiksel olarak %5 seviyesinde anlamlıdır. 1. model için vergi yükündeki 1 puanlık artış demokrasi faktörünü (devletin etkinliği) 1,57 puan artırırken, vergi yükündeki 1 puanlık artış demokrasi faktörünü (hukukun üstünlüğü) 1 puan azaltmaktadır. İlgili modellerdeki katsayıların pozitif ve negatif olması, vergi yükünün devletin etkinliği demokrasi faktörleri ile doğru, hukukun üstünlüğü demokrasi faktörü ile ters orantılı olarak değiştiğini ortaya çıkarmaktadır. Buna göre Kazakistan için vergi yükü arttıkça devletin etkinliği artmasına rağmen hukukun üstünlüğü azalmaktadır. Ayrıca vergi yükü tek başına, devletin etkinliği modelindeki değişimin yaklaşık %26'sını ve hukukun üstünlüğü modelindeki değişimin yaklaşık %60'ını açıklamaktadır.

Kaplan, E. A. & Dayiođlu Erul, R. (2023). Türk Dñnyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu Çıkmazı. *Fiscaoconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

2. model sonuçlarında devletin etkinliği, hukukun üstñnlüđü ve şeffaflık modelleri için vergi yükü kukla değişkeni istatistiksel olarak anlamlıdır. Bir başka deyişle yüzde 15'lik vergi yükü eşiği değişkeni demokrasi faktörlerini etkilemektedir. Böylece bu eşiğekten sonra vergi yükü artışıının demokrasi ile ters orantılı artması, Kazakistan için dikkat çekmektedir.

3. model sonuçlarına göre ise devletin etkinliği ve hukukun üstñnlüđü modelleri için vergi yükünün karesi değişkenine ait t oranı anlamlı olup vergi yükünün karesi değişkenleri demokrasi faktörlerini etkilemektedir. Bu durum vergi yükü arttıkça, demokrasideki artış hızının düştüğünü ve bir eşiğekten sonra demokrasi faktörüne etkisinin negatif olacağını, diğer bir ifadeyle demokrasi faktörünü azaltmaya başlayacağını göstermektedir. Böylece Kazakistan için Montesquieu paradoksu doğrulanmaktadır.

Kazakistan için sosyal tolerans değişkenine ait katsayı işareti, şeffaflık bağımlı değişkeni altıncı model dışında tüm demokrasi faktörleri için pozitif bulunmuştur. Böylece sosyal toleranstaki olası bir artış demokrasi faktörlerini arttırmaktadır. Ekonomi faktörleri ile demokrasi faktörleri arasında da pozitif bir ilişki vardır.

Tablo 4: Kırgızistan için Demokrasi Faktörleri ve Vergi Yükü Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: DE	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değiş.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	7.49 (0.00)	13.13 (0.00)	159.33 (0.32)	8.73 (0.00)	8.79 (0.00)	6.03 (0.00)
VYK		-4.26 (0.07)				
VYKA			-4.38 (0.34)			
ST				0.48 (0.00)	0.49 (0.00)	0.53 (0.00)
GDP					11.49 (0.68)	98.24 (0.16)
HDI						379.88 (0.18)
C	-105.48 (0.00)	-200.71 (0.00)	-1420.99 (0.30)	-142.44 (0.00)	-96.25 (0.38)	45.50 (0.75)
Düzeltilmiş R ²	0.23	0.28	0.23	0.45	0.44	0.46
F İstatistiği	22.61 (0.00)	14.66 (0.00)	11.62 (0.00)	30.67 (0.00)	20.21 (0.00)	16.42 (0.00)
Durbin-Watson	0.01	0.07	0.01	0.03	0.03	0.02
Bağımlı Değişken: HU	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değiş.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	2.30 (0.00)	3.09 (0.00)	159.01 (0.00)	2.67 (0.00)	2.81 (0.00)	1.99 (0.01)
VYK		-0.59 (0.31)				
VYKA			-4.52 (0.00)			
ST				0.14 (0.00)	0.16 (0.00)	0.17 (0.00)
GDP					25.62 (0.06)	51.60 (0.05)
HDI						113.75 (0.20)
C	-22.81 (0.00)	-36.06 (0.02)	-1380.43 (0.00)	-33.67 (0.00)	69.37 (0.21)	111.81 (0.10)
Düzeltilmiş R ²	0.17	0.17	0.23	0.32	0.34	0.35
F İstatistiği	15.95 (0.00)	8.31 (0.00)	11.67 (0.00)	18.06 (0.00)	13.40 (0.00)	10.65 (0.00)
Durbin-Watson	0.01	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03
Bağımlı Değişken: SE	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değiş.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	1.05 (0.00)	1.35 (0.00)	-113.36 (0.00)	1.15 (0.00)	1.16 (0.00)	-0.09 (0.65)
VYK		-0.23 (0.45)				
VYKA			3.30 (0.00)			
ST				0.04 (0.00)	0.04 (0.00)	0.06 (0.00)
GDP					1.60 (0.60)	41.08 (0.00)
HDI						172.88 (0.00)
C	15.38 (0.00)	10.23 (0.15)	1006.57 (0.00)	12.19 (0.00)	18.64 (0.18)	83.14 (0.00)
Düzeltilmiş R ²	0.26	0.26	0.51	0.35	0.34	0.63
F İstatistiği	26.58 (0.00)	13.71 (0.00)	38.93 (0.00)	20.49 (0.00)	13.51 (0.00)	31.75 (0.00)
Durbin-Watson	0.03	0.04	0.08	0.03	0.03	0.02

White-Hinkley (HC1) heteroskedasticity consistent standard errors and covariance

Tablo 4'te Kırgızistan için bulgular yer almaktadır. 1. model sonuçlarına göre vergi yükü, devletin etkinliği, hukukun üstünlüğü ve şeffaflık modelleri için istatistiksel olarak %5 düzeyinde anlamlıdır. Vergi yükündeki 1 puanlık artış demokrasi faktörünü (devletin etkinliği) 7,49 puan, vergi yükündeki 1 puanlık artış demokrasi faktörünü (hukukun üstünlüğü) 2,30 ve vergi yükündeki 1 puanlık artış demokrasi faktörünü (şeffaflık) 1,05 puan artırmaktadır. İlgili modellerdeki katsayıların pozitif olması, vergi yükünün tüm demokrasi faktörleri ile doğru orantılı olarak arttığını ortaya çıkarmakta; buna göre Kırgızistan için vergi yükü arttıkça

Kaplan, E. A. & Dayioğlu Erul, R. (2023). Türk Dnyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu Çıkmazı. *Fiscaoconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

demokrasi faktörleri de artmaktadır. Ayrıca vergi yükü tek başına, devletin etkinliği modelindeki değişimin yaklaşık %23'ünü, hukukun üstünlüğü modelindeki değişimin yaklaşık %17'sini ve şeffaflık modelindeki değişimin yaklaşık %26'sını açıklamaktadır.

2. model sonuçları dikkate alındığında devletin etkinliği modeli için vergi yükü kukla değişkeni istatistiksel olarak anlamlıdır. Bir başka deyişle yüzde 15'lik vergi yükü eşiği değişkeni devletin etkinliği demokrasi faktörünü etkilemektedir. Böylece bu eşikten sonra vergi yükü artışının demokrasi ile ters orantılı artması, Kırgızistan için dikkat çekmektedir.

3. model sonuçlarına göre ise hukukun üstünlüğü ve şeffaflık modelleri için vergi yükünün karesi değişkenine ait t oranı anlamlıdır. Bir başka deyişle, vergi yükünün karesi değişkenleri demokrasi faktörlerini etkilemektedir. Bu durum vergi yükü arttıkça, demokrasideki artış hızının düştüğünü ve bir eşikten sonra demokrasi faktörüne etkisinin negatif olacağını, başka bir ifadeyle demokrasi faktörünü azaltmaya başlayacağını göstermektedir. Böylece Kırgızistan için Montesquieu paradoksu doğrulmaktadır.

Kırgızistan için sosyal tolerans değişkenine ait katsayı işareti, tüm demokrasi faktörleri için pozitif bulunmuştur. Böylece sosyal toleranstaki olası bir artış demokrasi faktörlerini arttırmaktadır. Ekonomi faktörleri ile demokrasi faktörleri arasında da pozitif bir ilişki vardır.

Tablo 5: Özbekistan İçin Demokrasi Faktörleri ve Vergi Yükü Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: DE	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değiş.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	-1.85 (0.00)	0.90 (0.12)	36.93 (0.06)	-0.27 (0.04)	-0.04 (0.77)	0.25 (0.01)
VYK		-3.85 (0.00)				
VYKA			-1.43 (0.05)			
ST				0.42 (0.00)	0.36 (0.00)	0.29 (0.00)
GDP					-0.40 (0.00)	-0.40 (0.00)
HDI						94.65 (0.00)
C	56.97 (0.00)	21.23 (0.01)	-205.18 (0.13)	14.46 (0.00)	15.82 (0.00)	-51.93 (0.00)
Düzeltilmiş R ²	0.16	0.31	0.19	0.9	0.91	0.94
F İstatistiği	14.69 (0.00)	17.11 (0.00)	9.61 (0.00)	318.70 (0.00)	256.61 (0.00)	308.08 (0.00)
Durbin-Watson	0.02	0.17	0.03	0.05	0.05	0.05
Bağımlı Değişken: HU	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değiş.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	-0.15 (0.53)	1.57 (0.00)	33.19 (0.00)	0.62 (0.00)	0.64 (0.00)	0.42 (0.00)
VYK		-2.41 (0.00)				
VYKA			-1.23 (0.00)			
ST				0.21 (0.00)	0.20 (0.00)	0.26 (0.00)
GDP					-0.03 (0.65)	-0.03 (0.56)
HDI						-75.55 (0.00)
C	14.31 (0.00)	-8.07 (0.05)	-211.13 (0.00)	-6.68 (0.00)	-6.56 (0.00)	47.51 (0.00)
Düzeltilmiş R ²	-0.01	0.26	0.12	0.78	0.78	0.86
F İstatistiği	0.37 (0.55)	13.32 (0.00)	6.10 (0.00)	129.40 (0.00)	85.30 (0.00)	115.33 (0.00)
Durbin-Watson	0.01	0.26	0.04	0.02	0.02	0.02
Bağımlı Değişken: SE	1. Model	2. Model	3. Model	4. Model	5. Model	6. Model
Bağımsız Değiş.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.	Katsa.
VY	-0.31 (0.30)	1.79 (0.00)	26.32 (0.09)	0.65 (0.00)	0.95 (0.00)	0.97 (0.00)
VYK		-2.94 (0.00)				
VYKA			-0.98 (0.09)			
ST				0.26 (0.00)	0.18 (0.00)	0.17 (0.00)
GDP					-0.51 (0.00)	-0.51 (0.00)
HDI						8.98 (0.46)
C	8.58 (0.04)	-18.72 (0.00)	-171.46 (0.09)	-17.42 (0.00)	-15.69 (0.00)	-22.12 (0.01)
Düzeltilmiş R ²	0	0.24	0.04	0.73	0.81	0.8
F İstatistiği	0.95 (0.33)	12.15 (0.00)	2.58 (0.08)	100.65 (0.00)	100.63 (0.00)	74.73 (0.00)
Durbin-Watson	0.01	0.24	0.02	0.02	0.02	0.02

White-Hinkley (HC1) heteroskedasticity consistent standard errors and covariance

Tablo 5'te Özbekistan için bulgular yer almaktadır. 1. model sonuçları dikkate alındığında vergi yükü, devletin etkinliği modeli için istatistiksel olarak %5 seviyesinde anlamlıdır. 1. model için vergi yükündeki 1 puanlık artış demokrasi faktörünü (devletin etkinliği) 1,85 puan azaltmaktadır. İlgili modeldeki katsayının negatif olması, vergi yükünün devletin etkinliği demokrasi faktörü ile ters orantılı olarak arttığını ortaya çıkarmakta olup buna göre Özbekistan için vergi yükü arttıkça devletin etkinliği demokrasi faktörü azalmaktadır. Ayrıca vergi yükü tek başına, devletin etkinliği modelindeki değişimin yaklaşık %16'sını açıklamaktadır.

Kaplan, E. A. & Dayiođlu Erul, R. (2023). Türk Dñnyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu ıkmazı. *Fiscoeconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

2. model sonuçlarına göre devletin etkinliği, hukukun üstünlüğü ve şeffaflık modelleri için vergi yükü kukla değişkeni istatistiksel olarak anlamlı olup yüzde 15'lik vergi yükü eşiği değişkeni demokrasi faktörlerini etkilemektedir. Böylece bu eşiikten sonra vergi yükü artışının demokrasi ile ters orantılı artması, Özbekistan için dikkat çekmektedir.

3. model sonuçları dikkate alındığında devletin etkinliği, hukukun üstünlüğü ve şeffaflık modelleri için vergi yükünün karesi değişkenine ait t oranı anlamlı olup vergi yükünün karesi değişkenleri demokrasi faktörlerini etkilemektedir. Bu durum vergi yükü arttıķa, demokrasideki artış hızının düştüğünü ve bir eşiikten sonra demokrasi faktörüne etkisinin negatif olacağını, diğer bir ifadeyle demokrasi faktörünü azaltmaya başlayacağını göstermektedir. Böylece Özbekistan için Montesquieu paradoksu doğrulanmaktadır.

Özbekistan için sosyal tolerans değişkenine ait katsayı işareti, tüm demokrasi faktörleri için pozitif bulunmuştur. Böylece sosyal toleranstaki olası bir artış demokrasi faktörlerini arttırmaktadır. Ekonomi faktörleri ile demokrasi faktörleri arasında da pozitif bir ilişki vardır.

4. Sonuç

Ülkelerin demokratikleşme düzeyleri ile sosyal, kültürel, hukuki, ekonomik, politik ve idari özellikleri arasında yakın bir ilişki bulunmakta olup bu politikalara göre vergi politikaları da değişiklik göstermektedir. Vatandaşlar, verdikleri oylar ile seçimleri doğrultusunda talep ettikleri hizmetleri belirlemekte ve bu şekilde politik rejim ile vergi politikaları arasında etkileşim oluşmakta; bu bağlamda vergilendirme ve demokrasi arasındaki ilişkinin araştırılması önem taşımaktadır.

Vergi ve demokrasi arasında negatif, pozitif veya ilişkisizlik gibi tek yönlü sonuca varan pek çok çalışmanın aksine Montesquieu, vergi yükünün demokrasi düzeyini önce artırdığı, ancak belli bir eşiikten sonra aşırı artan vergilerin özgürlükleri azalttığı gerekçesiyle demokrasi düzeyini düşürmeye başladığını savunmuştur. Montesquieu paradoksu olarak adlandırılan bu görüş, çalışmada benzer toplumsal, kültürel, ekonomik ve coğrafi özelliklere sahip Türk dñnyası ülkeleri açısından sınınmıştır.

Analiz Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan için uygulanmış olup Montesquieu paradoksu Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan için doğrulanmıştır. Türkiye ve Azerbaycan için ise Montesquieu'nun savunduğu gibi vergiler önce demokrasi düzeyini artırmış, ancak belirli bir eşiikten sonra vergilerin artışı demokrasi düzeyini düşürmek yerine artırmaya devam etmiştir. Bu durumun, Montesquieu'nun belirttiği gibi vergiler arttıķa devletin sunacağı hizmetler doğrultusunda vatandaşların ihtiyaçlarının daha çok karşılanması dolayısıyla demokrasinin artması görüşünden ileri geldiği ifade edilebilir. Nitekim Türkiye ve Azerbaycan, Türk dñnyası ülkeleri arasında en yüksek sosyoekonomik gelişmişlik düzeyine sahip olduğundan ve özellikle kamu hizmetlerinin etkin sunumunu temsil eden değişkenlerin ve devlete olan güvenin bu lkelerde en yüksek düzeyde olmasından dolayı, vergilerin artışı belli bir eşiikten sonra da demokrasi düzeyini düşürmek yerine artırmış; bu durum çalışmada *Montesquieu paradoksu ıkmazı* biçiminde ifade edilmiştir.

Kaplan, E. A. & Dayioğlu Erul, R. (2023). Türk Dnyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu ıkmazı. *Fiscoeconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

Kaynakça

- Acemoglu, D., Naidu, S., Restrepo, P. & Robinson, J. A. (2013). Democracy, Redistribution and Inequality. *National Bureau of Economic Research (NBER) Working Paper Series*, Working Paper 19746. <https://www.nber.org/papers/w19746.pdf>, 02.11.2021.
- Acemoglu, D. & Robinson, J. A. (2005). *Economic Origins of Dictatorship and Democracy*. Cambridge University Press.
- Afşar, . A. & Atgr, M. (2019). Demokratikleşme Dzeyi ve Sosyo-Ekonomik Gelişme İlişkisi: OECD lkeleri zerine Bir İnceleme. *Turkish Studies Social Sciences*, 14(4), 1201-1222.
- Altunbaş, Y. & Thornton, J. (2011). Does Paying Taxes Improve the Quality of Governance? Cross-Country Evidence. *Poverty & Public Policy*, 3(3), 1-17.
- Andersson, P. F. (2018). Democracy, Urbanization, and Tax Revenue. *Studies in Comparative International Development*, 53(1), 111-150.
- Aybar, S., Selim, S. & Arslan, N. S. (2020). Vergilendirme ve Demokrasi Arasındaki İlişkinin Analizi: Manisa Celal Bayar niversitesi rneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (TBMM'nin 100. Yılı ve Mill İrade zel Sayısı), 241-266.
- Balamatsias, P. (2016). Democracy and Taxation. *Munich Personal RePEc Archive (MPRA)*, MPRA Paper No. 82563. <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/82563/>, 17.10.2021.
- Barılları, A. & Brand, T. (2009). Le Paradoxe de Montesquieu. De La Corrélation Entre L'Importance Des Prélèvements Obligatoires, Le Developpement Économique Et Social Et Le Niveau De Démocratie, *Revue Française Des Finances Publiques (RFFP)*, No: 108.
- Baskaran, T. (2014). Taxation and Democratization. *World Development*, 56, 287-301.
- Bates, R. H. & Lien, D. D. (1985). A Note on Taxation, Development and Representative Government. *Politics and Society*, 14, 53-70.
- Bauer, P. T. (1981). *Equality, The Third World and Economic Delusion*. Weidenfeld and Nicholson.
- Cheibub, J. A. (1998). Political Regimes and the Extractive Capacity of Governments: Taxation in Democracies and Dictatorships. *World Politics*, 50(3), 349-376.
- Cutright, P. (1963). National Political Development: Measurement and Analysis. *American Sociological Review*, 28, 253-264.
- ağan, N. (1980). Demokratik Sosyal Hukuk Devletinde Vergilendirme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 37(1-4), 129-151.
- De Haan, J. & Siermann, C. L. J. (1996). New Evidence on the Relationship Between Democracy and Economic Growth. *Public Choice*, 86, 175-198. <https://doi.org/10.1007/BF00114881>.
- Feld, L. P. & Frey, B. S. (2002). Trust Breeds Trust: How Taxpayers Are Treated. *Economics of Governance*, 3, Working Paper No. 98, 87-99.

Kaplan, E. A. & Dayiođlu Erul, R. (2023). Türk Dñnyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu Çıkmazı. *Fiscoeconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

- Frey, B. S. & Torgler, B. (2007). Tax Morale and Conditional Cooperation. *Journal of Comparative Economics*, 35, 136-159.
- Heshmati, A. & Kim, N. (2017). *The Relationship between Economic Growth and Democracy: Alternative Representations of Technological Change*. <https://ssrn.com/abstract=3010657> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3010657>.
- Huntington, S. P. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. University of Oklahoma Press.
- Im, H. B. (2011). Better Democracy, Better Economic Growth? South Korea. *International Political Science Review*, 32(5), 579-597. <https://doi.org/10.1177/0192512111419825>.
- Inglehart, R. & Welzel, C. (2010). What Do We Know About Modernization Today?. *Foreign Affairs*, 88(2), 33-48.
- Kılıçer, E., Ay, F. C. & Ataer, S. (2016). Katalaksi Kavramı Çerçevesinde Vergileme Demokrasi İlişkisi: Türkiye-OECD Karşılaştırmalı Analizi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 53(612), 35-50.
- Kriekhaus, J. (2006). Democracy and Economic Growth: How Regional Context Influences Regime Effects. *British Journal of Political Science*, 36(2), 317-340. doi:10.1017/S0007123406000172.
- Legatum Institute (2021). *The Legatum Prosperity Index 2021* (Eleventh Edition). https://www.prosperity.com/download_file/view_inline/4429.
- Lipset, S. M. (1959). Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy. *American Political Science Association*, 1(53), 69-105.
- Lipset, S. M. (1960). *Political Man: The Social Bases of Politics*. Gardencity NY: Doubleday.
- McGuire, M. C. & Olson, M. (1996). The Economics of Autocracy and Majority Rule: The Invisible Hand and the Use of Force. *Journal of Economic Literature*, 34(1), 72-96.
- Montesquieu (1998). *Kanunların Ruhu Üzerine*. F. Baldaş (Çev.). Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.
- Mutascu, M. (2011). Taxation and Democracy. *Journal of Economic Policy Reform*, 14(4), 343-348.
- O'Donnell, G. A. (1973). *Modernization and Bureaucratic-Authoritarianism*. University of California Press.
- Ömercioğlu, A. (2018). *Vergi Demokrasisi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Pommerehne, W. W. & Weck-Hannemann, H. (1996). Tax Rates, Tax Administration and Income Tax Evasion in Switzerland. *Public Choice*, 88, 161-170.
- Profeta, P., Puglisi, R. & Scabrosetti, S. (2013). Does Democracy Affect Taxation and Government Spending? Evidence from Developing Countries. *Journal of Comparative Economics*, 41(3), 684-718.

Kaplan, E. A. & Dayioğlu Erul, R. (2023). Türk Dünyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu Çıkmazı. *Fiscaoconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

- Ross, M. L. (2004). Does Taxation Lead to Representation?. *British Journal of Political Sciences*, 34(2), 229-249.
- Steinmo, S. (1993). *Taxation and Democracy: Swedish, British and American Approaches to Financing the Modern State*. Yale University Press.
- Şaşmaz, M. Ü. (2019). OECD Ülkelerinde Demokratikleşme ve Vergi Gelirleri İlişkisi: Bootstrap Panel Nedensellik Analizi. *İzmir İktisat Dergisi*, 34(2), 265-277.
- Tabar, Ç. & Karaş, G. (2021). Vergilerin Demokrasi Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkeleri Örneği. *International Journal of Social Inquiry*, 14(1), 255-275.
- Timmons, J. F. (2010). Taxation and Representation in Recent History. *The Journal of Politics*, 72(1), 191-208.
- Torgler, B., Schaltegger, C. A. & Schaffner, M. (2003). Is Forgiveness Divine? A Cross-Culture Comparison of Tax Amnesties. *Swiss Journal of Economics and Statistics*, 139, 375-396.
- Torgler, B. (2005). Tax Morale and Direct Democracy. *European Journal of Political Economy*, 21, 525-531.
- Türedi, S. & Topal, M. H. (2016). Vergilendirme ve Demokrasi Arasındaki İlişki: Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Panel Nedensellik Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11(1), 63-86.
- Zenginobuz, E. Ü., Adaman, F., Gökşen, F., Savcı, Ç. & Tokgöz, M. E. (2010). Vergi, Temsiliyet ve Demokrasi İlişkisi Üzerine Türkiye'de Vatandaşların Algıları. *Açık Toplum Enstitüsü Türkiye Temsilciliği ve Boğaziçi Üniversitesi Araştırma Fonu Ortak Araştırması*, ISS/EC 2010-03. http://ideas.econ.boun.edu.tr/content/wp/EC2010_03.pdf, 19.11.2021.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Fiscaoconomia Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Ethics Statement: The authors declare that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, Fiscaoconomia has no responsibility and all responsibility belongs to the authors of the study.

Kaplan, E. A. & Dayiođlu Erul, R. (2023). Türk Dñnyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu Çıkmazı. *Fiscaoconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

Tax-Democracy Relationship in the Turkic World: The Montesquieu Paradox Dilemma

Emin Ahmet Kaplan, Rana Dayioğlu Erul

Extended Abstract

The level of development of the countries and the level of democratization interacts with each other, and as a result of this interaction, many developments are experienced in social, cultural, legal, political and economic terms, and tax policies also change in parallel with these developments. In a democratizing country, individuals can attain a higher willingness to pay taxes with the awareness of the service they benefit, or the increase in the level of socio-economic development and thus democratization can accelerate with the regular payment of taxes by the citizens.

When examining the relationship between taxation and democracy, it is important to evaluate issues such as the view of society, administrators and citizens on taxation and the approaches that citizens take as a basis while paying taxes (taking into account that there are differences between societies, countries and geographies). In this respect, it is aimed to investigate the relationship between taxation and democracy on the basis of selected countries from the Turkish world, which have similar social, cultural, economic and geographical characteristics.

The most important contribution to the thoughts on the relationship between taxation and democracy was provided in Montesquieu's study published in 1748. Montesquieu's paradox explores the relationship between taxation and democracy; it also examines the impact of socioeconomic development on democracy. The phenomenon that paradoxes Montesquieu's thoughts are that he defends the opposite of the general belief that "high taxes reduce individual freedoms" and Montesquieu stated that democracy would increase if taxes were increased up to a certain threshold, if freedoms are also increasing and if economic, social and human development is also provided. According to Montesquieu, as freedoms increase up to a certain threshold, taxes also increase, but after this threshold, excessive taxes reduce freedoms.

In this study, it is aimed to analyze the relationship between tax and democracy within the framework of the Montesquieu paradox. Purpose of the study; whether the tax burden and socio-economic factors have an effect on democracy, the size of this effect and whether the Montesquieu paradox is valid as the level of democracy increases first and then decreases after a certain threshold, and to examine the paradox for Turkey, Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan and Uzbekistan 2014:01-2020 with regression analysis.

As the dependent variable in the empirical study, three different democracy factors (government effectiveness, law & order and transparency) variables, which are thought to represent democracy, are used to determine the level of democracy in a country. Social tolerance and human development index, which are indicators of socioeconomic factors, and gross domestic product variables, which are indicators of economic factors, are also included in the model.

The dummy variable was used to determine the tax burden threshold. Thus, the related dummy variable is formed as 1 for those whose tax burden is above a certain level and 0 for those below a certain level. If the coefficient of the relevant dummy variable is statistically

different from 0 and negative, it can be said that the level of democracy decreases when the tax burden exceeds a certain threshold.

In the study, the value of 15% is used as the tax burden threshold. The reason for using this value is due to the average tax burden of the countries in the sample. In the calculations, the aforementioned dummy variable is created by giving the value 1 for the countries with a tax burden above this threshold and 0 for those with an equal or lower tax burden. In addition, instead of this dummy variable, the square of the tax burden variable, which will reveal how fast the democracy factors increase or decrease as the tax burden increases, is also used. If the coefficient of the tax burden is statistically higher than 0, that is positive, and the coefficient of the square of the tax burden is statistically lower than 0, that is, negative, this means that the rate of increase in democracy decreases as the tax burden increases. This decrease will begin to reduce the effect of a tax burden on the democracy factor after a certain threshold. Thus, the Montesquieu paradox will be confirmed.

As the tax burden increases for Turkey, the factors of democracy also increase. In addition, the tax burden explains about 35% of the change in the model of government effectiveness, about 42% of the change in the rule of law model, and about 65% of the change in the transparency model. For state efficiency, rule of law and transparency models, the tax burden dummy variable is statistically significant and the coefficient sign is positive. In other words, the 15% tax burden threshold variable affects democracy factors. Thus, after this threshold, the increase in the tax burden in direct proportion to democracy emerges as a dilemma regarding the Montesquieu paradox for Turkey. The t ratio of the square of the tax burden is statistically significant at the 5% level. In other words, the square of the tax burden variables affects the democracy factors. This shows that as the tax burden increases, the rate of increase in the democracy factor also increases, and after a threshold, its effect on the democracy factor will be positive; in other words, it will start to increase the democracy factor. Thus, the Montesquieu paradox dilemma emerges for Turkey.

The Azerbaijani tax burden is statistically significant at the 5% level for government effectiveness and transparency models. One point increase in the tax burden reduces the democracy factor (government effectiveness) by 1.09 points, and one point increase in the tax burden reduces the democracy factor (transparency) by 0.12 points. The fact that all the coefficients in the relevant models are negative reveals that the tax burden changes inversely with the democratic factors, and as the tax burden increases for Azerbaijan, the democratic factors decrease. In addition, the tax burden explains about 29% of the change in the model of government effectiveness and about 5% of the change in the transparency model. For government effectiveness, the rule of law and transparency models, the tax burden dummy variable is statistically significant and the coefficient sign is negative. In other words, the 15% tax burden threshold variable affects democracy factors. Thus, the increase in tax burden after this threshold inversely proportional to democracy draws attention as a dilemma related to the Montesquieu paradox for Azerbaijan. For the rule of law and transparency models, the t ratio of the square of the tax burden is significant. In other words, the square of the tax burden variables affects the democracy factors. This shows that as the tax burden increases, the rate of increase in democracy increases and after a threshold, its effect on the democracy factor

will be positive, that is, it will start to increase the democracy factor. Thus, the Montesquieu paradox dilemma emerges for Azerbaijan.

For Kazakhstan, the tax burden is statistically significant at the 5% level for government effectiveness and the rule of law models. For the first model, one point increase in the tax burden increases the democracy factor (government effectiveness) by 1.57 points, while a 1-point increase in the tax burden decreases the democracy factor (the rule of law) by 1 point. The positive and negative coefficients in the relevant models reveal that the tax burden changes in direct proportion to the democratic factors of government effectiveness and are inversely proportional to the democratic factor of the rule of law. Accordingly, as the tax burden increases for Kazakhstan, the rule of law decreases, although government effectiveness increases. In addition, the tax burden alone explains about 26% of the change in the model of government effectiveness and about 60% of the change in the rule of law model. For the rule of law and transparency models, the tax burden dummy variable is statistically significant. In other words, the 15% tax burden threshold variable affects democracy factors. Thus, after this threshold, the increase in tax burden inversely proportional to democracy draws attention to Kazakhstan. For government effectiveness and the rule of law models, the t ratio of the square of the tax burden is significant, and the square of the tax burden variables affect the democracy factors. This shows that as the tax burden increases, the rate of increase in democracy decreases and after a threshold, the effect on the democracy factor will be negative; in other words, it will start to decrease the democracy factor. Thus, the Montesquieu paradox is confirmed for Kazakhstan.

For Kyrgyzstan, the tax burden is statistically significant at the 5% level for government effectiveness, the rule of law and transparency models. One point increase in the tax burden increases the democracy factor (government effectiveness) by 7.49 points, one point increase in the tax burden increases the democracy factor (the rule of law) by 2.30-, and one-point increase in the tax burden increases the democracy factor (transparency) by 1.05 points. The positive coefficients in the relevant models reveal that the tax burden increases in direct proportion to all democracy factors; accordingly, as the tax burden increases for Kyrgyzstan, the democracy factors also increase. In addition, the tax burden explains about 23% of the change in the model of government effectiveness, about 17% of the change in the rule of law model, and about 26% of the change in the transparency model. For the government effectiveness model, the tax burden dummy variable is statistically significant. In other words, the 15% tax burden threshold variable affects government effectiveness and the democracy factor. Thus, it is important for Kyrgyzstan that the tax burden increase inversely proportional to democracy after this threshold. For the rule of law and transparency models, the t ratio of the square of the tax burden is significant. In other words, the square of the tax burden variables affects the democracy factors. This shows that as the tax burden increases, the rate of increase in democracy decreases and after a threshold, the effect on the democracy factor will be negative; in other words, it will start to decrease the democracy factor. Thus, the Montesquieu paradox is confirmed for Kyrgyzstan.

The tax burden for Uzbekistan is statistically significant at the 5% level for the government effectiveness model. For the first model, one point increase in the tax burden reduces the democracy factor (government effectiveness) by 1.85 points. The negative coefficient in the

Kaplan, E. A. & Dayiođlu Erul, R. (2023). Türk Dñnyasında Vergi-Demokrasi İlişkisi: Montesquieu Paradoksu ıkmazı. *Fiscaoconomia*, 7(1), 301-326. Doi: 10.25295/fsecon.1116832

relevant model reveals that the tax burden increases inversely with the democracy factor of government effectiveness, and accordingly, as the tax burden increases for Uzbekistan, the government effectiveness democracy factor decreases. In addition, the tax burden explains about 16% of the change in the model of government effectiveness. For government effectiveness, the rule of law and transparency models, the tax burden dummy variable is statistically significant, and the 15% tax burden threshold variable affects democracy factors. Thus, it is important for Uzbekistan that the tax burden increase inversely proportional to democracy after this threshold. For government effectiveness, the rule of law and transparency models, the t ratio of the square of the tax burden variable is significant, and the square of the tax burden variables affects the democracy factors. This situation shows that as the tax burden increases, the rate of increase in democracy decreases and after a threshold, the effect on the democracy factor will be negative; in other words, it will start to decrease the democracy factor. Thus, the Montesquieu paradox is confirmed for Uzbekistan.